Eelerwoude

Quickscan flora en fauna

Recreatieve ontwikkeling Driewegsluis

Eelerwoude werkt

met passie aan een mooi

en groen Nederland

Opdrachtgever:
Mevr. M. Annotee
Griffioenpark 1
8471 KR Wolvega

Opdrachtnemer:
Eelerwoude
Onze vestigingen
088-1471100
info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer:	201906
Datum:	5-7-2021
Projectleider:	F. Fahnrich
Opgesteld:	N. Blok
Gecontroleerd:	M. Van der Heide
Status:	Concept
Versie:	1

© 2021 Eelerwoude

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen. Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 5
2 Huidige situatie en ontwikkeling 7
2.1 Huidige situatie 7
2.2 Voorgenomen ontwikkeling 10
3 Natuurwetgeving en -beleid 12
3.1 Inleiding 12
3.2 Bescherming van soorten 12
3.3 Bescherming van gebieden 12
3.4 Bescherming van houtopstanden 13
3.5 Natuurnetwerk Nederland 14
3.6 Gelders Natuurnetwerk ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
4 Methode 15
4.1 Inleiding 15
4.2 Bureauonderzoek 15
4.3 Terreinbezoek 15
5 Beschermde soorten 17
5.1 Inleiding 17
5.2 Planten 17
5.3 Zoogdieren 17
5.3.1 Vleermuizen 17
5.3.2 Overige zoogdieren 20
5.4 Vogels 22
5.5 Reptielen 23
5.6 Amfibieën 24
5.7 Vissen 25
5.8 Ongewervelden 26
6 Conclusie 27
6.1 Beschermde soorten 27
6.1.1 Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt 27
6.1.2 Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt 27
6.1.3 Algemene zorgplicht 28
6.2 Bescherming gebieden 28
6.3 Bescherming houtopstanden 29
6.4 Natuurnetwerk Nederland 29

6.5 Uitvoerbaarheid van de plannen 29
6.6 Geldigheid rapportage 29
Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving 33

1 Inleiding

In 2018 is de beleidsvisie ‘Ruimtelijke Ontvangst Zuidoost Friesland’ opgesteld, ontstaan uit de samenwerking tussen de vijf gemeenten: Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Weststellingwerf. In de visie is de ambitie uitgesproken om de herkenbaarheid en recreatieve aantrekkelijkheid voor bezoekers te vergroten op een vijftal entreelocaties. De Driewegsluis vormt één van deze vijf locaties.

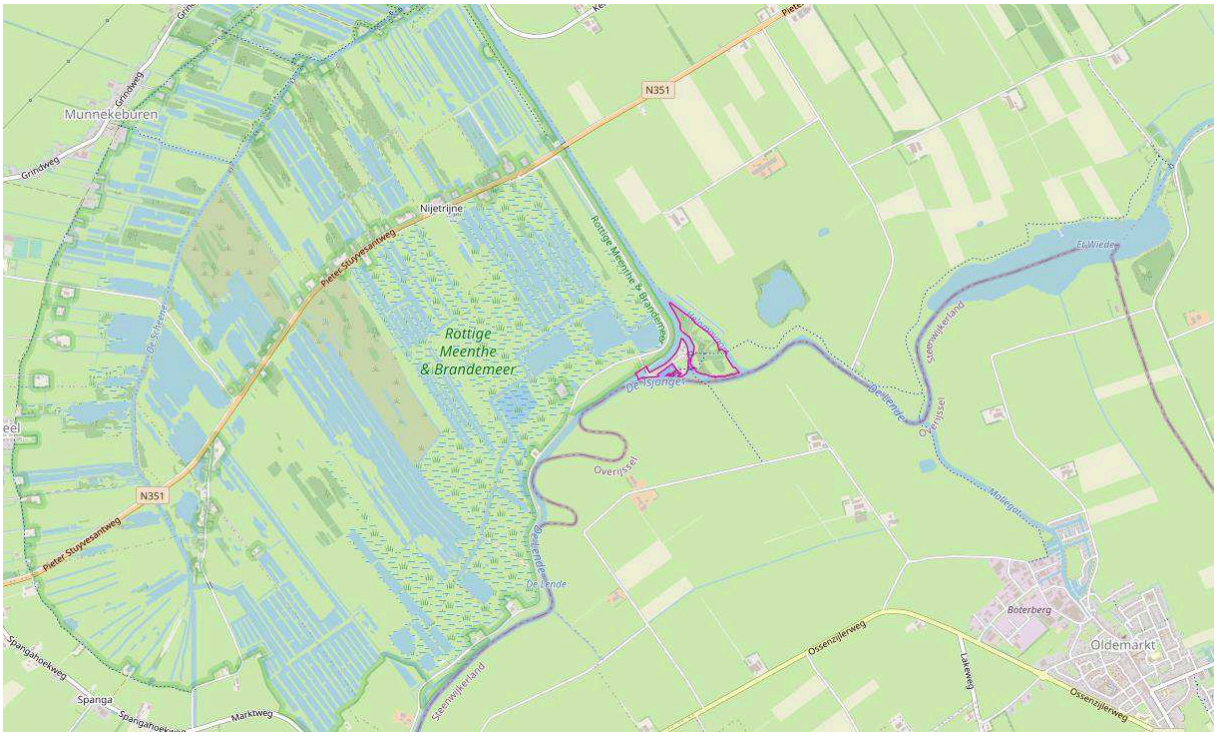
De entreelocatie Driewegsluis vormt een aanvulling en verbindende schakel tussen de twee TOPs (Toeristen Overstappunten) in de deelregio: Wolvega en Noordwolde. Recreanten worden vanaf de entreelocatie Driewegsluis begeleid door de deelregio naar de TOP-locaties. Elke TOP-locatie wordt gekenmerkt door een andere combinatie van natuurlijke, culturele, gezellige en sportieve activiteiten en eigenschappen. Daarnaast vormt de Driewegsluis een uitstekende locatie om de drie grote natuurgebieden te bereiken: de Rottige Meente, het Nationaal Park de Weerribben-Wiede en de Lendevallei.

In dit kader is Eelerwoude gevraagd een inrichtingsplan op te stellen voor de Driewegsluis. Voorafgaand is reeds een variantenstudie uitgevoerd en een integraal veldbezoek uitgevoerd met een landschapsarchitect, ecohydroloog en ecoloog om tot een integraal en passend plan te komen.

In verband met de voorgenomen ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Op basis van een bureauonderzoek en een veldbezoek wordt aan de hand van aanwezige terreintypen en toevallige waarnemingen van soorten zo goed mogelijk ingeschat welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

In de afbeeldingen 1 en 2 zijn de grenzen van het plangebied, en de ligging ten opzichte van de omgeving weergegeven.

Afbeelding 1. Ligging plangebied (roze belijning) ten opzichte van het Natura 2000-gebied de Rottige Meenthe & Brandemeer en omgeving (Arc GIS Online, 2021).

Afbeelding 2. Luchtfoto plangebied Driewegsluis met groenstructuren en omliggende waterbindingen als de Tsjonger, Linde en Helomafeart (Arc GIS Online, 2021).

2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Huidige situatie

Ligging plangebied

Het plangebied betreft de twee eilanden tezamen genaamd de Driewegsluis, en zijn gelegen in de provincie Friesland. Het aangelegde eiland ligt ten zuiden van de provinciale verbindingsweg N351 tussen Noordoostpolder en Wolvega, en wordt ontsloten door de Lindedijk. De rand van de dorpskern Wolvega ligt hemelsbreed op 4,5 km ten noordoosten van de Driewegsluis.

De Driewegsluis is op de overgang van twee landschapstypen gelegen, namelijk het laagveenlandschap en het beekdallandschap van de Linde. Binnen het laagveenlandschap komen rondom de Driewegsluis drie typen landschapseenheden voor namelijk: de veenpolders (ten westen van de Rottige Meente), de veenderijen (in de Rottige Meente) en de veenweide (ten oosten van de Jonkers- of Helomavaart).Verder ligt de Driewegsluis aan de benedenloop van de Linde. De beek is hier relatief hoog gelegen door inklinking van het omliggende land. Het beekdal is vrijwel onbeplant en overwegend ruig en open met (natte) hooi- en rietlanden. Met de aanleg van de Jonkers- en Helomavaart en de sluiscomplexen heeft de loop van de Linde enkele veranderingen ondergaan.
In afbeelding 3 zijn foto's weergegeven van het plangebied, gemaakt ten tijde van het veldbezoek (d.d 12 mei 2021).

Situatieschets eilanden

Westelijk eiland
Op het eiland staan drie vrijstaande woningen en zijn voorzien van een pannendak met schoorsteen en een relatief lage spouwmuur. Rondom de woningen zijn bijgebouwen aanwezig als schuren en zijn opgetrokken uit baksteen en dakbedekking met dakpannen. Het paviljoen waar recreatie wordt bedreven, is jonger en moderner dan de andere aanwezige bebouwing, en beschikt over bouwkundige eigenschappen als een enkelsteense, dichte muur met grootschalig raamwerk en een bitumineus dak met boeiboord. Aan de westzijde van het eiland is een jachthaven aanwezig met een havengebouw en ligplaatsen voor recreatievaart. Het havengebouw is voorzien van plat dak en is opgetrokken uit een eenvoudige houtconstructie. Ter plaatse van het havengebouw en het paviljoen zijn twee parkeerplaatsen gesitueerd voor recreanten. Alle gebouwen zijn voorzien van uitstralende armaturen. De beplanting bestaat uit enkele jonge solitaire berken, eiken en essen. Rondom één van de vrijstaande woningen is een laagstaande fruitboomgaard aanwezig met struweel. Het westelijk eiland staat in verbinding met het oostelijk eiland door een fietsbrug en het oude sluiscomplex.

Oostelijk eiland
Op het oostelijk gelegen eiland is één oudere vrijstaande woning met pannendak aanwezig met aangelegen schuur en een ruim opgezette tuin. Hier is voornamelijk bosrijk gebied aanwezig, met aanlegplaatsen voor recreantenvaart met aangrenzende grasveldjes. De beplanting op het oostelijk eiland bestaat overheersend uit gewone es met een leeftijd variërend tussen circa 30-50 jaar. Verder zijn er ook jonge zwarte els, wilg en berk in kleinere aantallen aanwezig verspreid over het eiland op met name de nattere delen. Het betreft zowel jonge als oudere bomen met een diameter variërend van 10 tot 30 cm. Tevens is er een open vlakte aanwezig waar de concentratie van pitrusvegetatie groot is. De struweellaag bestaat uit diverse soorten als lijsterbes, meidoorn en braamstruweel. De kruidenlaag is veelal algemeen opgebouwd met soorten als grote brandnetel, akkerdistel en hondsdraf maar ook plaatselijk met minder algemene soorten als pluimzegge, bosbies en oeverzegge. Door het gebied heen ligt vanuit het zuiden een begroeide sloot en op enkele plekken zijn

beschaduwde nattere delen aanwezig. De enige verlichting op het terrein concentreert zich rondom de vrijstaande woning.

Afbeelding 3. Impressie plangebied, situatie op 12 mei 2021.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

De gemeente Weststellingwerf is voornemens om de recreatieve entreelocatie Driewegsluis her in te richten. De beleidsvisie ‘Ruimtelijke Ontvangst Zuidoost Friesland’ bevat de uitgangspunten voor deze ontwikkeling en zijn opgebouwd uit uitdagingen en kansen:

Uitdagingen:

- Bereikbaarheid is matig. De locatie is op afstand van de N351 gelegen en verbinding met OV is slecht.
- Beperkte ruimte op het westelijk eiland. De ruimte is beperkt voor uitbreidingen in de toekomst, daarnaast kan een toename van het aantal bezoekers de rustige sfeer bedreigen.
- De jachthaven is te laag voor hoge boten. Het is wenselijk dat de jachthaven ook toegankelijk is voor boten met een hoge gangboord (vergroot de toegankelijkheid van de entree).
- Interactie tussen verschillende verkeersstromen. Voor een gastvrij ontvangst is het wenselijk om een ordelijke verkeerssituatie te realiseren, waarbij de verkeersstromen elkaar zo min mogelijk kruisen.

Kansen:

- Het aangekochte gebouw op het westelijk eiland biedt mogelijkheden voor het bieden van extra faciliteiten, zoals een informatiepunt, maar ook opslag van materialen.
- Mogelijkheden voor verblijfsrecreatie. Het is, wenselijk dat bezoekers kunnen overnachten op de eilanden. Dit kan nu door bootjes aan te leggen langs de kaden.
- Voorzien in een wandelroutenetwerk. De eilanden bieden verschillende aantrekkelijke plekken waar bezoekers kunnen genieten van rust, natuur en uitzicht.
- Betere koppeling met het natuurreservaat De Rottige Meenthe, door ontsluiting van recreatieve routestructuren zoals wandelpaden en kanoroutes (oversteekplaatsen).
- Verbreden van het (culinaire) aanbod bij het paviljoen Driewegsluis. Het paviljoen is nu seizoensgebonden aan het vaarseizoen (fietsers en watersporters). Door het bieden van extra faciliteiten op de locatie kan het paviljoen hierin meegroeien door ook buiten het vaarseizoen een breder publiek te bedienen.

De twee inrichtingsscenario’s van de variantenstudie ‘Recreatieve ontwikkeling Driewegsluis’ liggen ten grondslag aan dit flora en faunaonderzoek (afbeelding 4). Het betreffen een variant A en B voor zowel het oostelijk als westelijk georiënteerde eiland. De uitwerking van de plannen worden in zomer 2021 verder afgebakend en verwerkt in deze rapportage.

Variant A

Variant A richt zich op het optimaliseren van de huidige functies die reeds op het westelijke eiland aanwezig zijn. Het ontvangst van de bezoeker dient niet alleen prettiger te zijn, de ruimte dient ook efficiënter ingericht te worden naar het gebruik van de veschillende doelgroepen. De haven krijgt meer uitstraling door aanlegsteigers toe te voegen (kleinschalige en intieme sfeer), het eiland biedt enkele unieke royale camperplekken en er is sprake van een gescheiden wandelroute over het eiland (halfverharding). Niet alleen over het land is dit eiland te bereiken, maar ook voor de dagrecreant op het water. Aan de noordzijde wordt voorzien in een tijdelijke aanlegplaats (Marrekrite) om gebruik te maken van de voorzieningen en uit te rusten in een prettige omgeving.
Het oostelijke eiland richt zich volledig op het bieden van een unieke overnachtingsplek in een natuurlijke omgeving. Op dit eiland kan men de natuur voelen, ruiken en gebruiken. Natuubeleving staat centraal. De open ruimten op het eiland krijgen een invulling die dit ondersteunt, zoals verhoogde locaties om een tent neer te zetten, picknickplekken, vuurschalen en sanitair. Centraal op het eiland wordt een belevingspad aangelegd, met name voor de (jonge) kinderen interessant om te ervaren. Dit pad zal bestaan uit gebiedseigen (kunst) elementen, hindernissen en educatie. In het zuidelijkde deel van het eiland staat het beleven van de natuur en rust en ruimte centraal. Het betreft hier een natter gebied met natuurontwikkeling en een vogelkijkpunt.

Variant B

Waar in variant A overal op het westelijke eiland beweging en dynamiek is en gebruikers mogelijk hinder van elkaar ondervinden, is variant B erop gericht om gebruikers sterker van elkaar te scheiden. Dit gebeurd met name door de inlaatplek voor boten te verplaatsen naar de westzijde van de haven. Hierdoor worden gebruikers die op 'doorreis' zijn gescheiden van de gebruikers die willen verblijven op het eiland. Door het verplaatsen van de inlaatplek ontstaat er ruimte om enkele ruime campingvelden te realiseren. Het aanbieden van een campingplek voegt een nieuwe functie toe aan het eiland en kan ook interessant zijn in combinatie met de jachthaven.
Het oostelijke eiland is in vergelijking met variant A minder gericht op overnachten in de natuur, maar sterker op activiteiten in de natuur. Nieuwe functies zijn toegevoegd die een (boven)regionale aantrekkingskracht kunnen hebben, zoals een natuurlijke aardenwallen amfitheater en speelplekken met een natuurlijke uitstraling. De inrichting van de zuidzijde sluit ook aan op deze beleving door een wandeling te bieden in een natuurlijke setting, waarbij ruimte is voor poelen (waterberging) en het beleven van het beekdalkarakter.

Afbeelding 4. Samenvatting varianten A en B voor het westelijk en oostelijk eiland (Variantenstudie Recreatieve Ontwikkeling Driewegsluis, Eelerwoude).

3 Natuurwetgeving en -beleid

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag. Alleen in een aantal situaties, zoals bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde dieren of planten. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime “andere soorten”. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan of ruimtelijke ontwikkeling is het verplicht om te toetsen of deze kan leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer sprake is of kan zijn van een overtreding, dan dient er onderzocht te worden of een vrijstelling geldt. Indien er geen vrijstelling geldt, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied
De Wet natuurbescherming is een nationale Wet. Indien negatieve effecten worden verwacht door activiteiten of ontwikkelingen is een toetsing aan de Wet natuurbescherming noodzakelijk. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

3.3 Bescherming van gebieden

Met het onderdeel gebiedsbescherming worden binnen de Wet natuurbescherming de Natura 2000-gebieden beschermd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

Gevolgen plangebied

Niet stikstof-gerelateerde effecten:
In de directe omgeving van het plangebied ligt het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer. Een voortoets aan het Natura-2000 is nodig om eventuele verstoringsefffecten als licht, geluid, mechanische of optische verstoring op habitattypen en habitatsoorten te bepalen. Uit de toetsing volgt een beoordeling waarbij significante negatieve effecten op instandhoudingstellingen van het Natura 2000-gebied wordt bepaald.

Een ander Natura 2000-gebied betreft de Weerribben en ligt op tenminste 2,3 km ten zuidwesten van het plangebied. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maken dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden, de invulling van de tussenliggende gebieden en de voorgenomen werkzaamheden is er geen sprake van mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming van niet stikstof-gerelateerde effecten wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof-gerelateerde effecten
Een Stikstofberekening is altijd noodzakelijk om de uitstoot en depositie van stikstof, en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden te bepalen. Echter, de gegevens die voor deze berekening noodzakelijk zijn, zijn in deze fase van de ontwikkeling nog niet beschikbaar of nog niet concreet. In een latere fase dient alsnog een stikstofberekening te worden uitgevoerd met het gebruik van complete gegevens.

3.4 Bescherming van houtopstanden

Het kappen of rooien van bomen is niet zomaar toegestaan in de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook bij het rooien of het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee. Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de ‘bebouwde kom Boswet’ liggen;
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m2);
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat.

De gemeente stelt de grenzen van de ‘bebouwde kom Boswet’ bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de ‘bebouwde kom Verkeerswet’. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

De bescherming van houtopstanden kent twee belangrijke instrumenten: meldingsplicht en herplantplicht. Een kapmelding is verplicht bij de kap van bomen buiten de bebouwde kom indien kap plaatsvindt in een houtopstand. Veelal geldt een 1 op 1 herplantplicht. Provincies bepalen welke gegevens bij een melding moeten worden aangeleverd. Voor het vellen van een houtopstand in verband met realisatie van een Natura 2000-doel is er geen herplantplicht.
De voorgenomen kap van een houtopstand hoeft niet gemeld te worden als het gaat om:

- houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom:
- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande:
    - wegbeplantingen;
    - beplantingen langs waterwegen, en
    - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden.

- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
    - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
        - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
        - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
    - het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
    - het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen;
    - het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode.

De provincie kan een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moeten meestal ook nieuwe bomen worden aangeplant. De provincie kan een ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Mogelijk is ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moet apart van elkaar uitgevoerd worden.

Gevolgen plangebied
Er worden binnen het plangebied geen bomen gekapt. Een nadere toetsing van houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

3.5 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter met elkaar en met het omringende agrarisch gebied verbinden. Dit Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van het natuurnetwerk en hebben hiervoor soms een andere benaming. In of in de directe nabijheid van het NNN geldt het ‘nee, tenzij’- principe. In principe zijn geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Een toetsing aan het natuurbeleid is alleen noodzakelijk als de ontwikkeling in strijd is met het bestemmingsplan. Daarnaast moet het plangebied in het NNN of een andere door de provincie beschermde natuurzone liggen. In een aantal provincies kent het natuurbeleid externe werking. Dit betekent dat in die provincie bij een ontwikkeling waarvoor een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk is altijd een toetsing aan het natuurbeleid moet worden uitgevoerd.

Gevolgen plangebied
Met de voorgenomen werkzaamheden worden geen negatieve effecten verwacht op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Het plangebied ligt buiten begrenst NNN gebied. Van afname van areaal is geen sprake, tevens worden geen effecten verwacht die de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN significant aantasten. Ook het bestemmingsplan zal niet worden gewijzigd. Een uitgebreide toetsing wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

4 Methode

4.1 Inleiding

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.2 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is (indien beschikbaar) gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsinformatie:

- NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna). De NDFF is de meest complete natuurdatabank van Nederland en geeft informatie over de verspreiding van alle in Nederland levende planten- en diersoorten. De NDFF is gevuld met gegevens uit databanken van verschillende organisaties die deze gegevens op professionele wijze verzamelen (zoals SOVON Vogelonderzoek Nederland, de Zoogdiervereniging, RAVON en de Vlinderstichting). Ook de gegevens van verschillende gemeenten, waterschappen, provincies en terreinbeherende organisaties zijn hierin toegevoegd. Steeds meer partijen sluiten zich bij de NDFF aan. De databank wordt dagelijks aangevuld met recente waarnemingen die via invoerportalen binnen komen. De NDFF bevat uitsluitend gevalideerde gegeven;
- de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, is gebruikt om na te gaan of nabij het plangebied in het verleden beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of data van de waarnemingen waren daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer) en kunnen daardoor betrekking hebben op waarnemingen buiten het plangebied;
- de flora- en faunadatabase van Eelerwoude is eveneens geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerdere flora en faunaonderzoeken in de nabije omgeving (waaronder diverse projecten langs de Linde) uitgevoerd. De data van deze onderzoeken is opgeslagen in deze database.

4.3 Terreinbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is overdag door N. Blok uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Het veldbezoek is uitgevoerd op 12 mei 2021 bij 16°C, licht bewolkt weer en windkracht 3 Bft. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten genoteerd.

Kader – Ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, Sovon Vogelonderzoek Nederland, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

5 Beschermde soorten

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.2 Planten

Voorkomen en functie
Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Derhalve is een deskundigenbeoordeling van de potentiële aanwezigheid van beschermde planten in het plangebied uitgevoerd op basis van een biotoopanalyse. Gelet op de aanwezige terreintypen, het beheer en de functie van het plangebied is het niet waarschijnlijk dat binnen het plangebied beschermde plantensoorten voorkomen.

Effecten en ontheffing
In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden op basis van het aanwezige biotoop en de voedselrijke condities uitgesloten, waardoor geen sprake is van negatieve effecten op beschermde planten. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.3 Zoogdieren

5.3.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie
In het plangebied is tijdens het dagbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In het plangebied kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis en meervleermuis.

Verblijfplaatsen
Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen (zie kader - Vleermuisverblijfplaatsen). Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;
- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - Vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Bebouwing

De drie woningen op het westelijk gelegen eiland, en de woning op het oostelijk eiland, zijn voorzien van een pannendak met schoorsteen en een relatief lage spouwmuur. Ook zijn er gleuven achter de houtlatten aanwezig op verschillende plekken in de gevels. De woningen beschikken daarmee over geschikte potentiële verblijfplaatsen voor soorten als de gewone dwergvleermuis die gebouw bewonend zijn. De meeste bijgebouwen (schuren) zijn tevens geschikt als verblijfplaats door onder andere de dakbedekking bestaande uit dakpannen met beschikbare tussenruimten van tenminste 1-2 cm waar vleermuizen tussen kunnen kruipen.

Het paviljoen beschikt over minder geschikte bouwkundige eigenschappen en is weinig toegankelijk voor vleermuizen, door het ontbreken van een spouwmuur, toegangswegen in het boeiboord en een glad bitumineus opgetrokken dak.

Beplanting

Binnen het plangebied zijn bomen aanwezig waarvan alleen de es en wilg potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen vanwege de omvang en grootte. Enkele bomen zijn ook voorzien van spleten en/of kleinere holten. De bomen kunnen voor solitaire exemplaren van onder andere de watervleermuis en ruige dwergvleermuis, een functie hebben als tijdelijke verblijfplaats. De andere boomsoorten zwarte els en berk zijn ongeschikt gezien holten en spleten in de stam ontbreken. Tijdens het veldbezoek zijn er geen holten aangetroffen waarbij een spoor van uitwerpselen zichtbaar was.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Foerageergebieden en vliegroutes

Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Met name de luwe randen van de opgaande beplanting en rietvegetatie aan de zuidoostelijke oever zijn geschikt voor jagende vleermuizen. Ook de omliggende watergangen (buiten plangebied) zijn erg geschikt als foerageergebied door de insectaantrekkende werking van het water. En het aangelegen Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer

(laagveengebied) is eveneens geschikt als foerageergebied, door de aanwezigheid van grootschalige ondiepe waterkolommen met stilstaand water.

Vleermuizen gebruiken lijnvormige elementen om zich langs te verplaatsen, zoals houtsingels of watergangen, welke als vliegroute kunnen dienen. De randen van de aanwezige bosschage op de Driewegsluis hebben mogelijk een functie als dergelijke vliegroute voor kleinere vleermuissoorten.

Effecten en ontheffing
Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven (zie ook kader - Foerageergebieden en vliegroutes).

Verblijfplaatsen
Na de voorgenomen ontwikkelingen zullen de aanwezige gebouwen en bijgebouwen behouden blijven. Eventuele verblijfplaatsen van vleermuizen in de dakbedekking of spouwmuren, blijven daardoor functioneel. De bomen op het eiland blijven tevens gehandhaafd waardoor geen sprake is van beschadiging of vernieling van verblijfplaatsen van vleermuizen. Tevens wordt geen verstoring verwacht op potentiële verblijfplaatsen als gevolg van licht of geluidsoverlast gezien de werkzaamheden overdag plaatsvinden.

Foerageergebied en vliegroutes
Met betrekking tot het foerageergebied en de vliegroutes van de vleermuizen zal de herinrichting geen effect hebben op de functionaliteit van het gebied als zodanig, als aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan. Voorwaarden om het gebied tijdens en na de inrichting te laten functioneren als vliegroute of foerageergebied voor vleermuizen zijn:

- Werkzaamheden uitsluitend overdag uitvoeren (m.n. in actieve periode van vleermuizen- april t/m november);
- Handhaven van bomen in samenspraak met de ecologisch deskundige;
- voorkom verlichting van boomkronen (zie ook Kader - Verlichting);
- Geen (extra) verlichting aanbrengen.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor vleermuizen niet noodzakelijk.

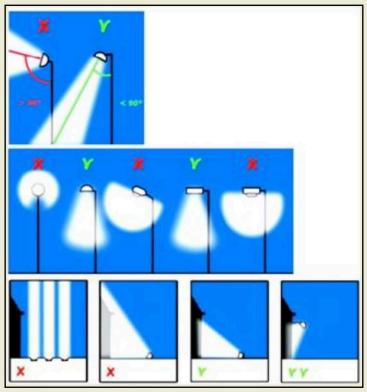
Kader – Verlichting

Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals de watervleermuis, en er zijn soorten die (in beperkte mate) rond lantaarnpalen jagen, zoals de rosse vleermuis. Bij het plaatsen van verlichting bij in- en/of uitvliegopeningen, vliegroutes en foerageergebieden kunnen barrières ontstaan waardoor de vleermuizen van de verblijfplaatsen, vliegroute en/of foerageergebied afzien.

Er dient te allen tijde rekening gehouden te worden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Om lichthinder te voorkomen en het gebied aantrekkelijker te maken voor vleermuizen kunnen verschillende maatregelen getroffen worden:

- verlichting alleen plaatsen waar het echt nodig is;
- verlichting alleen aan op momenten wanneer het nodig is (dynamische verlichting);
- verlaag de hoogte van de lichtmasten zodat boomkronen onverlicht blijven;
- beperk verstrooiing het licht tot een minimum door gebruik van aangepaste armatuur;
- geen verlichting plaatsen bij in- en/of uitvliegopeningen en vliegroutes.

Hieronder staan enkele voorbeelden om lichtverstrooiing te voorkomen.

5.3.2 Overige zoogdieren

Voorkomen en functie

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

Op basis van het aanwezige biotoop, sporen, literatuurgegevens en expertise zijn onder andere de volgende algemeen voorkomende algemene zoogdieren binnen het plangebied aanwezig of te verwachten: konijn en diverse algemene (spits)muizen. Deze soorten kunnen het plangebied gebruiken als (onderdeel van hun) leef- en foerageergebied.

Soorten waarvoor <u>geen</u> provinciale vrijstelling geldt

Otter

Het voorkomen van de habitatrichtlijnsoort de otter is bekend. De otter is in 2002 uitgezet in Nederland. Noordwest-Overijssel en west Friesland vormen het bolwerk van de soort. Ter hoogte van het plangebied zijn diverse actuele waarnemingen bekend over de afgelopen 5 jaar van de soort. Ook rondom de Driewegsluis is geschikt biotoop aanwezig voor de otter en zijn diverse sporen (prenten, prooiresten en uitwerpselen) en individuen vastgesteld (NDFF, 2021). De rest van het terrein van de eilanden is echter minder toegankelijk voor de otter als verblijfplaats door de opgetrokken (te hoge) beschoeiing langs de kade. De kade is veelal vrij van vegetatie (maaibeheer) waardoor hier onvoldoende dekking is voor de otter. De 3 drie bruggen met steile peilers zijn mede ongeschikt als verblijfplaats voor de otter vanwege het ontbreken van een flauw talud of ondergrond waar de individuen zich kunnen ophouden. Een uitzondering vormt de zuidoostelijke oever waar

wel een flauw talud aanwezig is met een brede strook van riet- en oevervegetatie. De soort kan zich hier ophouden in de opgaande vegetatie of eventuele wortels/boomstronken die aanwezig zijn. De Linde en de Jonkers- of Helomavaart, en de daaraan grenzende gebieden zoals het laagveen van de Rottige Meenthe & Brandemeer, zijn geschikt als leefgebied voor de soort. Hij kan gebruik maken van de aanliggende oeverzones om langs te verblijven, en de watergangen om in te foerageren of te migreren. De soort breidt zich in Nederland uit waarbij het verkeer als grootste belemmering kan worden aangetekend. Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen en/of uitwerpselen aangetroffen. Hier is echter niet intensief naar gezocht.

Overige soorten waarvoor geen vrijstelling geldt, zoals eekhoorn en das, worden niet in het plangebied verwacht. Verblijfplaatsen zoals een burcht of goed ontwikkelde bomen waar eekhoorns nesten in kunnen worden gebouwd, en ontbreken van deze soorten.Er is geen geschikt leefgebied voorhanden en het plangebied is niet goed toegankelijk voor de meeste soorten door de geïsoleerde karakter van de eilanden.

Effecten en ontheffing

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende zoogdieren met het beschermingsregime “andere soorten”. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Friesland een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Soorten waarvoor <u>geen</u> provinciale vrijstelling geldt

Otter

De zuidoostelijke oever van het plangebied, maakt naar verwachting onderdeel uit van het leefgebied van de otter. De aanwezigheid van verblijfplaatsen is hier niet uit te sluiten. De oever blijft echter gehandhaafd waardoor geen sprake is van vernieling of aantasting van mogelijke verblijfplaatsen. Het opzettelijk verstoren van otter is ontheffingsplichtig. Opzettelijke verstoring van verblijfplaatsen van de otter als gevolg van eventuele werkzaamheden in nabijheid van de zuidelijke oeverzone, kunnen mogelijk voorkomen worden door inzet van ecologische begeleiding. Hierbij dient de betreffende ecologisch deskundige voorafgaand aan de werkzaamheden te beoordelen welke eventuele maatregelen nodig zijn om verstoring te kunnen voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld door het aanpassen van de planvorming en de zuidelijke oever ongemoeid te laten. Als dat niet mogelijk is dient nader onderzoek te worden gedaan naar otter. Hieruit kan blijken dat het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

Voor de overige soorten als, eekhoorn en das geldt dat negatieve effecten zijn uitgesloten. Verblijfplaatsen en essentieel leefgebied zijn ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden niet aangetroffen en zijn uitgesloten. Mogelijk maakt het plangebied wel onderdeel uit van het leefgebied van de betreffende soorten. De bossingels, bospassage en watergangen blijven behouden. Een negatief effect op beschermde grondgebonden zoogdieren is daarom uitgesloten.

Conclusie: Opzettelijke verstoring van otter kan mogelijk voorkomen worden door voortijdige inzet van ecologische deskundigheid bij de planvorming en het uitvoeren van maatregelen. Wanneer dit niet haalbaar is, dient nader onderzoek naar otter te worden uitgevoerd op de zuidelijke oever. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.4 Vogels

Voorkomen en functie
Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid wordt gemaakt tussen vogels met jaarrond beschermde nesten, vogels met jaarrond beschermde functionele leefomgeving en overige (broed)vogels.

Onder de vogels met jaarrond beschermde nesten vallen onder andere soorten die hun nesten ook buiten het broedseizoen gebruiken, soorten die elk jaar op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn en soorten die steeds van hetzelfde nest gebruik maken en niet of nauwelijks zelf een nest kunnen bouwen. Onder de vogels met jaarrond beschermde leefomgeving vallen soorten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats die zij het jaar daarvoor hebben gebruikt of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Jaarrond beschermde nesten
Waarnemingen van vogelsoorten met een jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaats betreft onder andere de huismus. De huismussen hebben hun nestlocaties veelal onder de pannendaken van woningen. Andere vogelsoorten met een jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaats zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. De boerenzwaluw heeft diverse nesten in gebruik onder de brug gelegen tussen het west en oostelijk gelegen eiland. Ook is geschikt biotoop in het plangebied aanwezig voor zwarte kraai, spreeuw, koolmees, pimpelmees, boomklever en boomkruiper. Een aantal van deze soorten zijn tijdens het veldbezoek waargenomen, terwijl de andere soorten bekend zijn uit actuele verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) en tevens te verwachten zijn op basis van het aanwezige biotoop. Het betreft soorten van de categorie 5 die flexibel genoeg zijn om zich elders te kunnen vestigen bij het verloren gaan van hun nest. De buizerd, sperwer of havik kunnen het plangebied tevens gebruiken als broedbiotoop. Op het oostelijk gelegen eiland zijn enkele recent gebruikte nesten vastgesteld van gaai, zwarte kraai of ekster welke potentiële horsten vormen voor deze soorten. In de omgeving van het eiland is uit 2019 een broedsel van de havik bekend (NDFF, 2021).

Overige (broed)vogels
De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels van water, bossen, struwelen en parken. Tijdens het veldbezoek zijn soorten waargenomen als: kokmeeuw, gaai, zanglijster, tjiftjaf, tuinfluiter en vink. Andere voorbeelden van algemene soorten welke in het plangebied kunnen voorkomen betreffen: kleine karekiet, rietzanger, knobbelzwaan, wilde eend, fuut, houtduif, merel, braamsluiper, roodborst, zwartkop, fitis, witte kwikstaart en winterkoning. Binnen het plangebied zijn in zowel de aanwezige bebouwing, als in de bomen en het struweel, enkele bezette nesten vastgesteld van algemeen voorkomende broedvogels.

Ook wordt het omliggende water rondom de eilanden, en aangrenzende moeras/graslanden gebruikt door grotere aantallen trekvogels in zowel het voorjaar als najaar, zoals zilvermeeuw, kievit, kolgans, krakeend, kuifeend, slobeend, smient, wintertaling, wilde zwaan, toendrarietgans.

Effecten en ontheffing
Vogels met jaarrond beschermde nesten
Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

De huismus, buizerd, havik, sperwer vallen onder deze bescherming. Ter plaatse van de woningen is het voorkomen vastgesteld van de huismus. De huismus gebruiken de dakgoot of dakpannen als nestplaats. De

bebouwing in het plangebied blijft behouden. Een nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming is niet nodig mits de bebouwing blijft behouden. Voor uitvoering van de werkzaamheden geldt dat alle nesten van jaarrond beschermde nesten behouden dienen te worden. Bij uitvoering van werkzaamheden tijdens de broedperiode waarbij eventuele jaarrond beschermde nesten of functioneel leefgebied dreigt te verdwijnen, is nader onderzoek nodig naar aanwezigheid van voorgenoemde soorten.

Overige (broed)vogels
Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, alsook op het wegnemen van nesten van vogels. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren kan in veel situaties worden voorkomen dat gehandeld wordt in strijd met deze verbodsbepaling. De periode van 1 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen[1]. Voor watervogels als rietzanger en kleine karekiet loopt het seizoen door tot 15 augustus. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort.

Conclusie: bij de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met (in gebruik zijnde) nesten van vogels.

5.5 Reptielen

Voorkomen en functie

Ringslang
De ringslang komt voor in de omgeving van de Driewegsluis en heeft met name zijn voortplantingsbiotoop in de Rottige Meenthe & Brandemeer liggen. De zuidoostelijke oeverzone van het plangebied is tevens geschikt als voortplantingsbiotoop of als (zon) rustplaats voor de ringslang. De soort migreert veelal door het water en langs verruigde oeverzones, om afstanden te overbruggen of zich verder te verspreiden. Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen (eieren, vervelde huidjes), individuen of broedhopen aangetroffen langs de oeverzone. Hier is echter ook niet uitputtend naar gezocht. Uit actuele verspreidingsgegevens is de soort niet bekend binnen het plangebied (NDFF, 2021).

Andere beschermde reptielen, zoals gladde slang, levendbarende hagedis en hazelworm, zijn gebonden aan specifieke terreinen. In het plangebied ontbreekt dergelijk geschikt biotoop zoals heideterreinen en venranden.

Effecten en ontheffing

Ringslang
Door de voorgenomen ontwikkeling blijft eventueel voortplantings- en rustplaatsen en leefgebied van de ringslang gehandhaafd. Bij werkzaamheden in de oeverzone moet samen met ecologisch deskundige worden gekeken of wijzigingen in de planvorming mogelijk zijn om negatieve effecten op ringslang zijn te voorkomen. Tevens is het werken middels de Gedragscode soortbescherming gemeenten mogelijk. Door een ecologische werkprotocol op te stellen met maatregelen kunnen negatieve effecten op ringslang goed worden voorkomen.

[1] In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 1 maart tot 15 juli.

Op basis van het aanwezige biotoop kunnen overige beschermde reptielen worden uitgesloten. Negatieve effecten op andere reptielen zijn dan ook niet aanwezig. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: bij eventuele werkzaamheden in de zuidoostelijke oeverzone dient gewerkt te worden conform de gedragscode soortenbescherming voor gemeenten. Het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor reptielen is niet noodzakelijk.

5.6 Amfibieën

Voorkomen en functie

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt
Een aantal soorten zoals bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander kunnen alleen de zuidoostelijke oeverzone van het plangebied gebruiken als voortplantingsgebied. De rest van het plangebied is ontoegankelijk voor amfibieën door de aanwezigheid van hoog opgetrokken beschoeiing langs de kade.

Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

Heikikker
Heikikker valt onder het beschermingsregime Habitatrichtlijn. De heikikker komt voor in het laagveengebied de Rottige Meenthe & Brandemeer en de directe omgeving. Het plangebied ligt mede in het bekende verspreidingsgebied van de soort (verspreidingsatlas.nl). Er zijn ter plaatse van de Linde en Driewegsluis of omgeving (vast land gelegen aan natte zones) geen waarnemingen bekend in de afgelopen 5 jaar (NDFF, 2021). De zuidoostelijke oeverzone heeft geen functie als voortplantingsbiotoop, omdat er geen laagveen met vennen of ondiep stilstaand water met oevervegetatie met een lage zuurgraad aanwezig is (RAVON, 2021). De rand van de zuidoostelijke oever met opgaande beplanting, en de pitruspollen op het vaste land, bieden matig geschikt zomer- en winterbiotoop (*landbiotoop*) waar mogelijk enkele incidentele individuen verblijven, foerageren, migreren of overwinteren. De soort overwintert op vorstvrije plekken op het land, tussen oktober en maart.

Poelkikker
De zuidoostelijke oever van het plangebied is matig geschikt als leefgebied voor de poelkikker, een soort die valt onder het beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. De poelkikker heeft een voorkeur voor heide en hoogveengebied maar komt ook wel in lagere concentraties voor in laagveen (Rottige Meenthe & Brandemeer). De voorkeurs watertypen als poelen, vennen en sloten (stilstaand water) zijn hier niet aanwezig waardoor voortplantingsbiotoop ontbreekt (RAVON, 2021). Er zijn tevens geen waarnemingen bekend over de afgelopen 5 jaar in het omliggende gebied of de oeverzones van het plangebied (NDFF, 2021). Voor deze soort geldt dat de aanwezige begroeiing op het vaste land van zuidoostelijk oever van het plangebied wordt beoordeeld als matig geschikt landbiotoop (periode buiten voortplanting). De ruigte, zomen en overhoekjes bieden zomer- en winterverblijfplaatsen en migratieroute en/of foerageergebied.

Andere beschermde soorten amfibieën waarvoor geen vrijstelling geldt, zoals kamsalamander of rugstreeppad, worden niet verwacht in het plangebied vanwege de aanwezige, ongeschikte habitat voor deze soorten. Zo ontbreken ondiepe waterplassen met volgroeide vegetatie waar amfibieën hun eieren in kunnen afzetten in het plangebied. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde amfibieën rondom het plangebied (NDFF, 2021).

Effecten en ontheffing

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

De ontwikkeling zal naar verwachting tijdelijk en beperkt leiden tot een verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende amfibieën met het beschermingsregime “andere soorten”. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Friesland een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Geadviseerd wordt om eventuele werkzaamheden aan de oever en watergang uit te voeren wanneer de larven zijn volgroeid, vanaf augustus, en voordat volwassen exemplaren zich ingraven voor de winterslaap, voor november (zorgplicht).

Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

In de zuidoostelijke oever zijn verblijfplaatsen (landbiotoop) van de beschermde habitatrichtlijnsoorten heikikker en poelkikker niet op voorhand uit te sluiten. Er is echter geen voortplantingsbiotoop aanwezig voor beide soorten. Met het vergraven van de oeverzone en/of het vaste land met ruigten, is aantasting van land- of overwinteringsbiotoop niet uitgesloten. Door het werken middels de Gedragscode soortenbescherming voor gemeenten, kunnen negatieve effecten op deze soorten worden voorkomen. Het opstellen van een ecologisch werkprotocol met gerichte maatregelen is noodzakelijk.

Conclusie: bij voorgenomen ingrepen in de zuidoostelijke oeverzone of ontgravingswerkzaamheden op het aangelegen vaste land is het werken volgens een soorten specifiek ecologisch werkprotocol nodig. Nader onderzoek of hett het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor amfibieën is niet nodig.

5.7 Vissen

Voorkomen en functie

Op de eilanden van het plangebied zijn geen watervoerende elementen (sloten, poelen, enzovoort) aanwezig. De zuidoostelijke oeverzone behorend tot het plangebied, is echter wel onderdeel van leefgebied voor vissen. In de Linde en Helomavaart komen algemene vissen voor zoals kolblei, brasem, baars, snoek, pos, rietvoorn en blankvoorn. De ondiepere delen van de nabijgelegen oeverzones met onderwatervegetatie, bieden geschikt voortplantingsbiotoop, rustplaatsen, dekking en leefgebied voor deze soorten. Verder is de beschermde grote modderkruiper bekend in de omgeving.

Grote modderkruiper

De grote modderkruiper heeft een voorkeur voor ondiepe wateren met een dikke modderlaag en een hoge dichtheid aan waterplanten. De zuidoostelijke oeverzone is daarmee potentieel geschikt als voortplantings- en rustplaats voor grote modderkruiper. In de omgeving blijkt uit raadpleging van beschikbare verspreidingsgegevens dat er diverse waarnemingen bekend zijn van de soort. In de sloot parallel gelegen aan de Helomavaart, gelegen ten noordoosten van het plangebied, zijn op twee locaties 8 exemplaren vastgesteld tussen 2018 en 2020. Ook in de waterplas ten noordwesten van het plangebied (binnen grenzen Rottige Meenthe & Brandemeer) zijn twee exemplaren vastgesteld (NDFF, 2021). Aangezien er geen recentelijk onderzoek is gedaan in de omliggende wateren van het plangebied, of de zuidoostelijk gelegen oeverzone, is het onduidelijke of de soort ook hier voorkomt.

Effecten en ontheffing
De grote modderkruiper is ter plaatse van de zuidoostelijke oever niet uit te sluiten. Bij het voornemen om de natte delen van de oeverzone te ontgraven is daarom nader onderzoek naar de soort noodzakelijk. Dit kan door middel van toepassing van diverse bekende methodieken als eDNA onderzoek of de schepnet methode. Aan de hand van het onderzoek moet blijken of er beschermde functies aanwezig zijn ter plaatse van eventuele werkzaamheden. Hieruit kan naar voren komen dat het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming nodig is.

Conclusie: nader onderzoek naar grote modderkruiper is alleen nodig bij werkzaamheden in de natte delen van de zuidoostelijk gelegen oeverzone. Uit het nader onderzoek kan geconcludeerd worden dat het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen noodzakelijk is.

5.8 Ongewervelden

Voorkomen en functie
Van de groep ongewervelden (dagvlinders, libellen, kevers, kreeftachtigen en weekdieren) worden beschermde soorten als gevlekte witsnuitlibel en platte schijfhoorn niet verwacht. Dit door het ontbreken van geschikt habitat dat onder andere bestaat uit heideterreinen en venranden. In de omgeving (Rottige Meenthe & Brandemeer) zijn de beschermde soorten grote vuurvlinder en zilveren maan wel bekend.Deze soorten worden ter plaatse van het plangebied niet verwacht door het ontbreken van geschikt biotoop of waardplanten als waterzuring of watervlooltje. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde ongewervelden in en rondom het plangebied (NDFF, 2021).

Effecten en ontheffing
In het plangebied zijn geen beschermde ongewervelden aanwezig. Er is geen sprake van negatieve effecten op beschermde ongewervelden. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor ongewervelden niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde ongewervelden niet noodzakelijk.

6 Conclusie

6.1 Beschermde soorten

6.1.1 Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

De ontwikkeling zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van een aantal beschermde soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt. Het betreft soorten als konijn en diverse algemene muizensoorten. De ingreep heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er sprake is van een tijdelijke, en plaatselijke verstoring, voldoende leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft.

6.1.2 Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

Met de volgende soorten en/of soortgroepen dient rekening te worden gehouden.

Vleermuizen
De aanwezige gebouwen en bijgebouwen zijn geschikt al verblijfplaat voor vleermuizen en blijven gehandhaafd. De bomen op het eiland blijven tevens behouden waardoor geen sprake is van beschadiging of vernieling van verblijfplaatsen van vleermuizen. Voorwaarden om het gebied tijdens en na de inrichting te laten functioneren als vliegroute of foerageergebied voor vleermuizen zijn:

- Werkzaamheden uitsluitend overdag uitvoeren (m.n. in actieve periode van vleermuizen- april t/m november)
- Handhaven van bomen/beplanting in samenspraak met ecologisch deskundige;
- voorkom verlichting van boomkronen (zie ook Kader - Verlichting);
- Geen (extra) verlichting aanbrengen.

Otter
De zuidoostelijke oever van het plangebied, maakt onderdeel uit van het leefgebied van de otter. De aanwezigheid van verblijfplaatsen zijn hier niet uit te sluiten. De oever blijft echter gehandhaafd waardoor geen sprake is van vernieling of aantasting van mogelijke verblijfplaatsen.
Opzettelijke verstoring van verblijfplaatsen van de otter als gevolg van eventuele werkzaamheden in nabijheid van de zuidelijke oeverzone, kunnen mogelijk voorkomen worden door inzet van ecologische begeleiding. Hierbij dient de betreffende ecologisch deskundige voorafgaand aan de werkzaamheden te beoordelen welke eventuele maatregelen nodig zijn om opzettelijke verstoring te kunnen voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld door het aanpassen van de planvorming en de zuidelijke oever ongemoeid te laten, of om de oever heen te werken. Als dat niet mogelijk is dient nader onderzoek te worden gedaan naar otter. Hieruit kan blijken dat het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

Jaarrond beschermde nesten
Ter plaatse van de woningen is het voorkomen vastgesteld van de huismus. De huismus gebruiken de dakgoot of dakpannen als nestplaats. De bebouwing in het plangebied blijft behouden. Een nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming is niet nodig mits de bebouwing blijft behouden. Voor uitvoering van de werkzaamheden geldt dat alle nesten van jaarrond beschermde nesten behouden dienen te worden. Bij uitvoering van werkzaamheden tijdens de broedperiode waarbij eventuele jaarrond beschermde nesten of functioneel leefgebied dreigt te verdwijnen, is nader onderzoek nodig naar aanwezigheid van voorgenoemde soorten.

Broedvogels
Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, als ook op het wegnemen van nesten van vogels. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. In veel situaties kan dit voorkomen worden door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen[2] uit te voeren.

Ringslang
Door de voorgenomen ontwikkeling blijft eventueel voortplantings- en rustplaatsen en leefgebied van de ringslang gehandhaafd. Bij werkzaamheden in de oeverzone moet samen met ecologisch deskundige worden gekeken of wijzigingen in de planvorming mogelijk zijn om negatieve effecten op ringslang zijn te voorkomen. Tevens is het werken middels de Gedragscode soortbescherming gemeenten mogelijk. Door een ecologische werkprotocol op te stellen met maatregelen kunnen negatieve effecten op ringslang goed worden voorkomen.

Poelkikker en heikikker
In de zuidoostelijke oever zijn verblijfplaatsen (landbiotoop) van de beschermde habitatrichtlijnsoorten heikikker en poelkikker niet op voorhand uit te sluiten. Er is geen voortplantingsbiotoop aanwezig voor beide soorten. Met het vergraven van de oeverzone en/of het vaste land met ruigten, is aantasting van land- of overwinteringsbiotoop niet uitgesloten. Door het werken middels de Gedragscode soortenbescherming voor gemeenten, kunnen negatieve effecten op deze soorten worden voorkomen. Het opstellen van een ecologisch werkprotocol met gerichte maatregelen om eventuele schade te voorkomen is daarom noodzakelijk.

Grote modderkruiper
In nabijgelegen watergangen van de Helomavaart en aan de rand van de Rottige Meenthe & Brandemeer is de nationaal beschermde grote modderkruiper bekend. De zuidoostelijke oever is geschikt als voortplantings- en leefgebied voor de soort. Het aantasten of vernielen van verblijfplaatsen is verboden. Nader onderzoek naar grote modderkruiper is alleen nodig bij werkzaamheden in de natte delen van de zuidoostelijk gelegen oeverzone. Uit het nader onderzoek kan geconcludeerd worden dat het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen noodzakelijk is.

6.1.3 Algemene zorgplicht

Zorgplicht
In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 een omschrijving opgenomen over de algemene zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat iedereen ‘voldoende zorg’ in acht neemt voor alle in het wild levende dieren en planten, dus ook niet-beschermde soorten, en hun directe leefomgeving. Dit is een algemene verantwoordelijkheid die voor iedereen geldt. Het betekent bijvoorbeeld dat er niet onnodig dieren en planten worden gedood, wanneer redelijkerwijs een andere oplossing voor is, bijvoorbeeld de dieren te verplaatsen naar een ander gebied.

Amfibieën
In het kader van de zorgplicht wordt geadviseerd om eventuele werkzaamheden aan de oever en watergang uit te voeren wanneer de larven zijn volgroeid, vanaf augustus, en voordat volwassen exemplaren zich ingraven voor de winterslaap, voor november.

6.2 Bescherming gebieden

Niet-stikstof gerelateerde effecten

[2] In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 1 maart tot 15 juli.

In de directe omgeving van het plangebied ligt het Natura 2000-gebied Rottige Meenthe & Brandemeer. Een voortoets aan het Natura-2000 is nodig om eventuele verstoringsefffecten als licht, geluid, mechanische of optische verstoring op habitatsoorten te bepalen. Uit de toetsing volgt een beoordeling waarbij significante negatieve effecten op instandhoudingstellingen van het Natura 2000-gebied wordt bepaald.

Een ander Natura 2000-gebied betreft de Weerribben en ligt op tenminste 2,3 km ten zuidwesten van het plangebied. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maken dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven.

Stikstof-gerelateerde effecten
Een Stikstofberekening is altijd noodzakelijk om de uitstoot en depositie van stikstof, en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden te bepalen. Echter, de gegevens die voor deze berekening noodzakelijk zijn, zijn in deze fase van de ontwikkeling nog niet beschikbaar of nog niet concreet. In een latere fase dient alsnog een stikstofberekening te worden uitgevoerd met het gebruik van complete gegevens.

6.3 Bescherming houtopstanden

Er worden binnen het plangebied geen bomen gekapt. Een nadere toetsing van houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

6.4 Natuurnetwerk Nederland

Met de voorgenomen werkzaamheden worden geen negatieve effecten verwacht op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Van afname van areaal is geen sprake, tevens worden geen effecten verwacht die de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN significant aantasten. Ook het bestemmingsplan zal niet worden gewijzigd. Een uitgebreide toetsing wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

6.5 Geldigheid rapportage

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

Tabel 1. Resultaten (mogelijk) aanwezige beschermde flora en fauna in het plangebied.

Beschermingsregime	Soort(groep)	Gebruik gebied	Effect ruimtelijke ontwikkelingen	Ontheffing	Vervolg Nader onderzoek/mitigerende en/of compenserende maatregelen
"Andere soorten"	**Vrijgestelde grondgebonden zoogdieren**	Leefgebied	Tijdelijke aantasting leefgebied, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee, vrijstelling	Zorgplicht
"Andere soorten"	**Vrijgestelde amfibieën**	Leefgebied	Tijdelijke aantasting leefgebied, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee, vrijstelling	Zorgplicht
Habitatrichtlijn	**Vleermuizen**	Mogelijke verblijfplaatsen in bebouwing/bomen en onderdeel leefgebied	Verblijfplaatsen blijven gehandhaafd en functioneel leefgebied onaangetast	Nee	Zorgplicht en voorwaarden
Habitatrichtlijn	**Otter**	Potentiële verblijfplaatsen en onderdeel leefgebied	Tijdelijke aantasting leefgebied, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Onbekend	Nader onderzoek bij grondwerkzaamheden aan zuidelijke oever
''Andere soorten''	**Ringslang**	Mogelijke verblijfplaatsen en onderdeel leefgebied	Tijdelijke aantasting leefgebied, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee	Bij grondwerkzaamheden aan zuidelijke oever, werken conform Gedragscode soortenbescherming voor gemeenten.
Habitatrichtlijn	**Poel- en heikikker**	Potentiële voortplantingsplaats en leefgebied	Tijdelijke aantasting leefgebied, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee	Bij grondwerkzaamheden aan zuidelijke oever, werken conform Gedragscode soortenbescherming voor gemeenten.
''Andere soorten''	**Grote modderkruiper**	Potentiële voortplantingsplaats en leefgebied	Tijdelijke aantasting leefgebied, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Onbekend	Nader onderzoek bij grondwerkzaamheden aan zuidelijke oever.
Vogelrichtlijn	**Vogels**	Broedlocatie en onderdeel leefgebied	Mogelijke verstoring	Nee, mits	Werkzaamheden buiten broedseizoen uitvoeren, zorgplicht

Vogels jaarrond	**Vogels vaste broedlocaties - huismus**	Broedlocatie en onderdeel leefgebied	Geen verblijfplaatsen aanwezig, leefgebied blijft behouden	Nee, mits	• Werkzaamheden buiten broedseizoen uitvoeren, zorgplicht • Bij voornemen tot verwijdering bebouwing nader onderzoek huismus noodzakelijk

Literatuurlijst

- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie) (2016). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur van Nederland 12. Naturalis Biodiversity Centre & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Dietz, C., Helversen, O. van, & Nill, D. (2011). Vleermuizen: Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Utrecht, Nederland: De Fontein & Tirion Uitgevers.
- ESRI Nederland (2021). https://www.esri.nl/nl-nl/home
- Ministerie van Economische Zaken (2016). Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van Economische Zaken, versie 1.3.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. (2002). Atlas van de Nederlandse broedvogels, - Nederlandse fauna 5. Leiden, Nederland: KNNV Uitgeverij & European invertabrate Survey – Nederland.
- Vogel R.L., Bouwma I., Koese B., Kranenbarg J., La Haye M., Odé B., Sierdsema H., Sparrius L., Verburg P. & Zollinger R. (2013). Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn. Sovon-rapport 2013.015. Sovon, Nijmegen.

Soortinformatie:
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.sovon.nl

Waarnemingen:
- ndff-ecogrid.nl

Soorten:
- Bij12 (2017). Kennisdocument Heikikker Rana Arvalis. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Bij12 (2017). Kennisdocument Huismus Passer domesticus. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Bij12 (2017). Kennisdocument Poelkikker Rana lessonae. Bij12, versie 1.0, Utrecht.

Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving

Bescherming van soorten

Zorgplicht
De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes
Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn**
   Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn
2. **Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn**
   Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd[3].
3. **Beschermingsregime "andere soorten"**
   Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen
De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (figuur 1). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep 'Overige soorten'). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- een vrijstelling geldt;
- er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- een ontheffing is verkregen.

[3] De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. de afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. de ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*). Zie kader – Opzettelijkheid.

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *"Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant…."*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het Kader - Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (SvI) van de soort. Zie ook kader – Staat van instandhouding. De SvI varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de SvI dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moet inzicht worden gegeven in:

1. De SvI (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriële Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Programmatische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de ‘Generieke’ of ‘Gebiedsgerichte aanpak’. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebieden een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de **Vogelrichtlijn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de **Habitatrichtlijn**, het **Verdrag van Bern** of het **Verdrag van Bonn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor **andere 'nationaal' beschermde soorten** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Eelerwoude

www.eelerwoude.nl